

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

ความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรในทัศนะของชุมชนตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

The usage demand of the agricultural community learning centre based on the philosophy of sufficiency economy as required by community in Lamphaya district, Amphur Banglen, Nakhonpathom Province

ชื่อนักวิจัย

ดร.สุชาดา แสงดวงดี

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2553

ประเภทของงานวิจัย

อื่นๆ

คำสำคัญ

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง , ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง , แหล่งเรียนรู้การทำเกษตร

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การจัดสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนสำหรับการถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เกษตรกร ยุวเกษตรกรและคนในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา กรรมการบริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่ชี้ว่า การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลลำพญายังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากชุมชนโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรไม่ให้ความสนใจใดๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการไม่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มองไม่เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เคยชินกับการทำการเกษตรเดี่ยว การทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีเพราะเห็นผลเร็ว หรือการไม่เห็นตัวอย่างหรือต้นแบบที่ชัดเจน ฯลฯ ดังนั้น การสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรขึ้นในชุมชนลำพญาจึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการให้ความรู้และแนวปฏิบัติแก่เกษตรกรในการทำการเกษตรบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ (ณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2552)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาซึ่งปัจจุบันได้รับการยกระดับขึ้นเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลลำพญา ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์ถึงความคิดเห็นของเกษตรกรและคนในชุมชนตำบลลำพญาต่อสถานภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างแท้จริง ดังนั้นบทความวิจัยเรื่อง “ความ

ต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรในทัศนะของชุมชนตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” จึงมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) ความคิดเห็นต่อสถานภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และ 2) ความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ ในทัศนะของชุมชนตำบลลำพญา อ.บางเลน จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถทำบทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างความรู้ แนวคิดและวิธีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร แก่เกษตรกร คนในชุมชนตำบลลำพญาและประชาชนที่สนใจ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชน อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ความคิดเห็นต่อสถานภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 2) ความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ ในทัศนะของชุมชนตำบลลำพญา อ.บางเลน จังหวัดนครปฐม

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณควบคู่กัน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตการณ์และแบบบันทึกการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (semi-standarded interview protocols) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) โครงร่างคำถามและแบบบันทึกข้อมูลการจัดเวทีชาวบ้าน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสังเกตการณ์ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการจัดเวทีชุมชนในพื้นที่

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสังเกตการณ์ มี 2 ส่วน ได้แก่ 1. กลุ่มตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรที่คัดเลือกไว้ด้วยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งพบว่ามีศูนย์เรียนรู้เพียง 1 แห่งเท่านั้น ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยที่กำหนดไว้ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา และ 2. กลุ่มตัวอย่างบุคคลในพื้นที่ตำบลลำพญา ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) 15 คน

3. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการจัดเวทีชุมชนในพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียนสถาพรวิทยา และอาจารย์ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ในการขอใช้สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนสถาพรวิทยา เพื่อการจัดเวทีชุมชนเพื่อนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และแบบสอบถามและระดมความคิดเห็นของชุมชนต่อข้อค้นพบที่ได้ พร้อมทั้งร่วมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีชุมชน

คณะผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อและนัดหมายวัน เวลาในการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน และจัดเวทีชุมชน โดยขอ อนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการถ่ายภาพนิ่ง บันทึกเทปเสียง ควบคู่กับการจดบันทึกข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบสอบถาม และการอภิปรายผลการวิจัยในลำดับต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีชุมชน คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการหาความสอดคล้องของเนื้อหาที่ตรงกัน (common theme analysis) และการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสอบถาม ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 15 ท่าน ดังกล่าว มาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร และชุมชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้ง 11 หมู่บ้านของตำบลลำพญา ควบคู่กับการเลือกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการเลือกสมาชิกที่ไม่ทราบกรอบประชากรที่แน่ชัด ใช้สมาชิกที่ยินดีจะให้ข้อมูลมาเป็นตัวอย่าง ซึ่งจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา ณ เดือนกรกฎาคม 2551 พบว่ามีประชากรประมาณ 2,506 คน (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2553-2555, มปป.) โดยคณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ในการกระจายแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากเกษตรกรและชุมชนในหมู่บ้านที่สมัครใจและเต็มใจในการตอบแบบสอบถามกลับคืนให้กับคณะผู้วิจัย ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น 286 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 350 ชุด คิดเป็นจำนวนร้อยละ 81.71 ของแบบสอบถามทั้งหมด ประกอบด้วยข้อคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale questions) เกี่ยวกับสถานภาพการจัดทำศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา รวม 24 ข้อ ความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา รวม 41 ข้อ ประกอบด้วยคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale question) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ รวม 25 ข้อ และ 2) ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำเกษตรได้อย่างเป็นรูปธรรม รวม 16 ข้อ

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามมาปรึกษาอาจารย์ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องของเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็นคำถามตามปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งความเหมาะสมด้านภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน โดยใช้สูตร Cronbach Alpha

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อนัดหมายพบผู้ใหญ่บ้าน ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านของตำบลลำพญา และขอความอนุเคราะห์ในการแจกและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนให้กับผู้วิจัย โดยคณะผู้วิจัย อธิบายสาระสำคัญ คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้ใช้เกณฑ์การประเมินค่ามาตราวัด 5 ระดับ คิดเห็นของประคอง กรรณสูตร (2542) ในการอธิบายระดับความเห็นด้วยต่อข้อคำถามที่นำเสนอ และใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ในการรวมกลุ่มตัวแปรที่สัมพันธ์หรือมีส่วนที่มีความร่วมกันเข้าด้วยกัน โดยใช้เกณฑ์ค่า Eigen value มากกว่า 1 ขึ้นไปในการเลือกจำนวนปัจจัย และใช้เกณฑ์ค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) ตั้งแต่ .4 ขึ้นไป ในการพิจารณาจำนวนตัวแปรในแต่ละปัจจัย เนื่องจากแสดงให้เห็นระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับปัจจัยสูง

ผลการวิจัย

1. ผลการจัดกลุ่มสถานภาพการจัดทำศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้ง 24 ข้อ ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) โดยสกัดปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก

(principal components analysis) และหมุนแกนปัจจัยแบบหมุนฉากด้วยวิธีแวกซ์ของไคเซอร์ (the Kaiser varimax method) สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม โดยทั้ง 3 กลุ่ม สามารถอธิบายตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 73.942 ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 10 ตัว เรียงลำดับน้ำหนักปัจจัยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การจัดให้มีการเลือกตัวแทนจากเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมเป็นกรรมการ บริหารศูนย์ฯ ตามวาระ (.872) การจัดให้มีการเลือกตัวแทนจากเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่สนใจการทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแต่ละสาขาทั้งด้านพืช ผัก ผลไม้ ประมง สัตว์เลี้ยง เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามวาระ การจัดให้มีการเลือกตัวแทนจากชุมชนที่สนใจศูนย์เรียนรู้ฯ เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามวาระ (.857) การจัดให้มีการรับสมัครและระดมเงินกองทุนจากเกษตรกรและยุวเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกและทำกิจกรรมกับศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างเป็นทางการ (.835) การจัดให้มีการเลือกตัวแทนจากกลุ่มผู้บริหาร อบต. หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรและสหกรณ์ พัฒนาที่ดิน ฯลฯ และภาคเอกชน เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามวาระ (.815) การจัดให้มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถอดบทเรียนและรายงานผลการบริหารจัดการศูนย์ฯ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ (.789) การจัดให้มีการจ้างบุคลากรที่รับผิดชอบประจำศูนย์เรียนรู้ฯ (.736) การจัดให้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ตามวาระ (.696) การจัดให้มีการกลุ่มยุวเกษตรกรสำหรับการปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ (.659) การจัดให้มีคณะกรรมการชุดก่อตั้งเพื่อทำหน้าที่วางแผนทางการบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นทางการ (.648) และการจัดให้มีคณะกรรมการชุดก่อตั้งเพื่อทำหน้าที่วางแผนทางการบริหารศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นทางการ (.648)

กลุ่มที่ 2 การเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ประกอบด้วย ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 8 ตัว ทั้งนี้ สภาพการณ์ที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุด คือ การให้ความรู้ด้านการทำการเกษตรด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ และเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้อง อย่างเป็นรูปธรรมในทุกขั้นตอนการทำการเกษตร (.811) การส่งเสริมให้ความรู้และความตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร เพื่อการทำการเกษตรที่เน้นอนุรักษ์น้ำ ดิน อากาศ ฯลฯ ต่อไป (.787) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกรและชุมชน (.769) การจัดฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีการเกษตรแบบใหม่แก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำการเกษตรต่อไป (.755) การเป็นศูนย์กลางการสาธิต ผลิต และแจกจ่ายสารชีวภาพแก่เกษตรกร และชุมชน (.751) การส่งเสริมให้เกษตรกร และยุวเกษตรกร จัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปและจำหน่ายสินค้าเกษตร (.669) การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและยุวเกษตรกรที่สนใจทำการเกษตร เหมือนกันเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามความถนัด เช่น กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ (.668) การส่งเสริมให้เกษตรกรและยุวเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมมีรายได้ในระหว่างเรียนและมีอาหารกลางวันรับประทาน (.622) การจัดให้มีการกำหนดระเบียบและแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร (.627) ส่วนสภาพการณ์ที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยน้อยที่สุด คือ การเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร ยุวเกษตรกร และชุมชนในการนำไปใช้ในการทำการเกษตรและในชีวิตประจำวัน (.607) และการเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร ยุวเกษตรกร และชุมชนในการนำไปใช้ในการทำการเกษตรและในชีวิตประจำวัน (.600)

กลุ่มที่ 3 การจัดสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 4 ตัว เรียงลำดับน้ำหนักปัจจัยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีขนาดพื้นที่ ที่เหมาะสม (.859) ศูนย์เรียนรู้มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอ (.851) สถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ใกล้แหล่งชุมชน (.760) และ ศูนย์เรียนรู้มีศาลาหรือที่นั่งสำหรับสำหรับการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (.621) (ณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2552)

ศูนย์เรียนรู้ฯ จึงควรให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในฐานะที่เป็นศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมๆ กับการให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ศูนย์ฯ ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้การทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจที่นำเสนอสำหรับเกษตรกรและคนในชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร และคนในชุมชน

2. ผลการจัดกลุ่มปัจจัยความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรในทัศนะของชุมชน

ตำบลลำพญา อ.บางเลน จ.นครปฐม ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ความต้องการด้านการเรียนรู้ และ 2) ความต้องการด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

2.1 ผลการจัดกลุ่มความต้องการด้านการเรียนรู้ ทั้ง 27 ข้อ ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิง

สำรวจ (exploratory factor analysis) โดยสกัดปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal components analysis) และหมุนแกนปัจจัยแบบหมุนฉากด้วยวิธีแวนแมกซ์ของไคเซอร์ (the Kaiser varimax method) สามารถจำแนกความต้องการด้านการเรียนรู้ได้เป็น 3 กลุ่ม ทั้ง 3 กลุ่ม สามารถอธิบายตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 75.593 ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ด้านหลักความพอประมาณ ประกอบด้วยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 15 ตัว เรียงลำดับตามน้ำหนักปัจจัยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การสร้างความรู้และทักษะการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งดิน น้ำ อากาศ เนื่องจากการทำเกษตรชีวภาพแทนสารเคมี และการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ (.766) การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการทำเกษตรประณีตหรือการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่าที่สุด (.747) การได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมนำไปใช้ได้จริง (.736) การเรียนรู้สถานการณ์การทำการเกษตรและการตลาดที่ทันสมัยเพื่อการตัดสินใจทำการเกษตรได้อย่างถูกต้อง (.728) การเรียนรู้วิธีการทำการเกษตรที่เน้นหลักการพึ่งตนเองในทุกขั้นตอนการผลิต (.713) การเรียนรู้วิธีการวางแผนการทำการเกษตรที่ครบวงจรตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการผลิตจนถึงการจำหน่าย (.704) การใช้ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดและสร้างความตื่นตัวในการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยนักวิชาการ วิทยากรผู้รู้ และเกษตรกร (.684) การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเป็นขั้นตอน (.672) การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการทำการเกษตรที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ดิน น้ำ ต้นไม้และทรัพยากร (.667) การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการทำการเกษตรแบบพอเพียง ตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และตามศักยภาพของตนเอง (.654) การเรียนรู้สาเหตุสำคัญของการเกิดหนี้สินและแก้ปัญหาหนี้สินเนื่องจากการอุดหนุนและการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้ตรงจุดมากขึ้น (.635) การเรียนรู้วิธีการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (.616) การได้พัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการอยู่ดีมีสุขจากการทำการเกษตรแบบพอเพียง (.613) การเรียนรู้แนวความคิดการทำการเกษตรตามความรู้และความสามารถของตนเอง แทนการทำตามกระแส เพื่อป้องกันปัญหาสินค้าการเกษตรล้นตลาด (.606) และการเรียนรู้แนวความคิดการทำการเกษตรที่เน้นการปลูกและเลี้ยงทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกและเลี้ยง เหลือแจกจ่าย (.550)

กลุ่มที่ 2 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ประกอบด้วยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 10 ตัว เรียงตามน้ำหนักปัจจัยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเรียนรู้ทักษะทางอาชีพที่ทักษะอาชีพใหม่ๆ ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร เช่น การแปรรูปสินค้าการเกษตร (.797) การได้นำความรู้ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปขยายผลแก่เพื่อนเกษตรกรและผู้สนใจ (.793) การได้พัฒนาความรู้และทักษะการทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง หากศูนย์ฯ เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น กระทรวงเกษตรฯ และ สถาบันการศึกษา (.768) การให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะแนวความคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกร (.744) การเพิ่มทักษะการผลิตปัจจัยต่างๆ ไว้ใช้ในการทำการเกษตรและการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ลดปัญหาหนี้สินและอุดหนุนที่เป็นรายจ่ายทุกประเภทในการทำการเกษตร (.720) การใช้ศูนย์เรียนรู้ฯ ในการสร้างการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลลำพญา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (.712) การเรียนรู้วิธีการและทักษะการลดต้นทุนในการทำการเกษตร เช่น การขยายพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ การผลิตปุ๋ยหมัก เป็นต้น (.666) การทำการเกษตรผสมผสาน เน้นความหลากหลายทางชีวภาพแทนเกษตรเชิงเดี่ยว (.649) การใช้ศูนย์ฯ เป็นเวทีในการระดมความคิดของเกษตรกรและคนในชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมทำการเกษตรที่ทำลายทรัพยากร ธรรมชาติโดยเฉพาะการใช้สารเคมี (.527) และ การเรียนรู้วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีฟาร์มอย่างเป็นระบบเพื่อให้รู้ข้อมูลต้นทุนและกำไรที่ได้จากการทำการเกษตร (.249)

กลุ่มที่ 3 ด้านหลักความมีเหตุผล ประกอบด้วยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 2 ตัว ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำการเกษตรปลอดภัยที่ถูกต้องในทุกขั้นตอนการทำการเกษตร และการใช้ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแก้ปัญหาด้านการเกษตรระหว่างเกษตรกรและชุมชนทำให้เกิดความสามัคคี เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น(.533)

เมื่อพิจารณาผลสรุปที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีชุมชนพบว่า เกษตรกรและคนในชุมชน ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแกนนำผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หากแต่ยังไม่มีการดำเนินการขับเคลื่อนแนวคิดนี้เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมทั้งในมิติการทำการเกษตรและในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความจำเป็นอยู่บ้างแม้ว่าจะมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางก็ตาม

2.2 ผลการจัดกลุ่มความต้องการด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร ทั้ง 16 ข้อ ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) โดยสกัดปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal components analysis) สามารถจำแนกความต้องการด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตรได้เพียง 1 กลุ่ม ได้แก่ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และแสวงหาโอกาสใหม่โดยสามารถอธิบายตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 73.365 ประกอบด้วย ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันรวม 16 ตัว ทั้งนี้ประเด็นที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุด คือ ความสามารถในการรวมกลุ่มเพื่อหาตลาดสำหรับจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ตลอดจนผลิตภัณฑ์แปรรูปได้ (.914) ความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในร้านค้าของศูนย์ฯ (.908) ความสามารถในการจัดทำบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตการเกษตรเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่สินค้า (.906) ความสามารถในการเพาะพันธ์พืช ผัก ไม้ผล และสัตว์ที่นิยม เช่น ปลา เป็ด และกบ ฯลฯ เพื่อการขยายพันธ์ แทนการซื้อ (.889) ความสามารถในการเลี้ยงปลาที่นิยมบริโภคในครัวเรือน เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาเทโพ ฯลฯ (.885) ความสามารถในการจัดทำไม้กระถางเพื่อจำหน่ายแก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และ ผู้สนใจ (.880) ความสามารถในการนำเศษวัสดุเหลือใช้ ไปนำมาใช้ในการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ ฯลฯ ทำให้ไม่ต้องเสียเงินซื้อ (.864) ความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในร้านค้าของศูนย์ฯ และความสามารถในการปลูกและใช้ไม้ประเภทใช้สอย เช่น การปลูกไม้เพื่อไว้ใช้ในการสร้างสิ่งปลูกสร้างฯ (.861) ความสามารถในการแปรรูปผลผลิตการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น น้ำดื่มสมุนไพร เครื่องจักรสานและปลาแดดเดียว ฯลฯ และความสามารถในการผลิตน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้และขาย(.842) ความสามารถในการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ทดลองทำข้าวหลามรสโอวัลติน (.831) ความสามารถในการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ไส้เดือน สำหรับเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เช่น ช่วยลดรายจ่ายจากการซื้ออาหาร (.817) ความสามารถในการประดิษฐ์อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน เช่น การออกแบบถังเผาหญ้า การนำน้ำเสียมาใช้เลี้ยงปลาตุ๊กเพื่อเป็นการบำบัดน้ำ เป็นต้น (.813) ความสามารถในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าการเกษตร และสินค้าแปรรูปการเกษตร หากศูนย์ฯ ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สถานที่ศึกษาดูงานและท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับตลาดน้ำลำพญา (.802) และความสามารถในการใช้พื้นที่ 1 ไร่ในการทำการเกษตรปรมาณให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุด (.766)

ข้อค้นพบที่ได้ทั้ง 2 ส่วน ได้แก่ ความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการเรียนรู้และความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยามีความสอดคล้องกันอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและต้องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้จริงโดยเฉพาะในด้านการทำการเกษตรแบบพอประมาณ และการลดรายจ่ายอันเนื่องจากการเกษตร ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขที่ตามมา และสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ได้ในส่วนของการจัดฐานเรียนรู้ ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากกับการจัดฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและการจัดกิจกรรมต่างๆของฐานเรียนรู้ ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากกับกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรปลอดสารพิษที่ต่อเนื่อง เช่น การปลูกผลิตและจำหน่ายสารชีวภาพ และผักปลอดสารพิษ ที่ศูนย์เรียนรู้ หน่วยงาน ตลาดและที่ชุมชน

ดังนั้น ข้อมูลข้างต้นจึงเป็นการยืนยันให้เห็นว่าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ควรมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรและคนในชุมชน ที่ต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม ด้วยการมีตัวอย่างที่ทำให้เกษตรกรและคนในชุมชนเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้และสาธิตวิธีการผลิตและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพที่ถูกต้องในทุกขั้นตอนการทำการเกษตรเพื่อลดรายจ่ายส่วนใหญ่ทั้งหมดไปกับการซื้อยา ปุ๋ย และสารเคมีต่างๆ เนื่องจากจะช่วยแก้ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ได้ทุกด้าน ดังข้อสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิง

ลึกและการจัดเวทีชุมชนซึ่งได้กล่าวไว้ในส่วนของสภาพปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาข้างต้น

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

องค์ความรู้ที่นำเสนอในบทความวิจัยนี้ ทำให้เห็นความจำเป็นของการวางระบบพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา โดยเฉพาะการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร และการจัดสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ควบคู่กับการสำรวจความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาทั้ง 1) ความต้องการด้านการเรียนรู้ที่จำเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ด้านหลักความพอประมาณ กลุ่มที่ 2 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และกลุ่มที่ 3 ด้านหลักความมีเหตุผล และ 2) ความต้องการด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร โดยเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และแสวงหาโอกาสใหม่ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาสามารถทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลลำพญาที่ถ่ายทอดแนวคิดการทำการเกษตรและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนให้เกษตรกรและคนในชุมชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรและดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม สามารถแก้ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและคนในชุมชนตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปได้ในอนาคต

www.thaiaedresearch.com